

Innst. S. nr. 146

(2002-2003)

Innstilling til Stortinget fra utenrikskomiteen

Dokument nr. 8:48 (2002-2003)

Innstilling fra utenrikskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Audun Bjørlo Lysbakken, Bjørn Jacobsen og Åslaug Haga om åpenhet rundt Norges posisjoner, og de krav Norge sender og mottar, i forbindelse med forhandlingene om Generalavtalen for handel med tjenester i WTO

Til Stortinget

SAMMENDRAG

Det er fremmet følgende forslag:

1. Stortinget ber Regjeringen offentliggjøre hvilke krav som er fremmet til de ulike land som Norge har levert anmodninger om liberalisering til.
2. Stortinget ber Regjeringen, så langt WTO-regelverket tillater, å offentliggjøre hvilke krav Norge har mottatt i de første fasene av GATS-forhandlingene.
3. Stortinget ber Regjeringen redegjøre for Norges posisjoner i GATS-forhandlingene som starter etter 31. mars 2003."

KOMITEENS MERKNADER

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Haakon Blankenborg, lederen Thorbjørn Jagland, Jens Stoltenberg og Gunhild Øyangen, fra Høyre, Julie Christiansen, Inge Lønning, Oddvard Nilsen og Finn Martin Vallersnes, fra Fremskrittspartiet, Morten Høglund og Christopher Stensaker, fra Sosialistisk Venstreparti, Kristin Halvorsen og Bjørn Jacobsen, fra Kristelig Folkeparti, Jon Lilletun og Lars Rise og fra Senterpartiet, Åslaug Haga, mener at både forhandlingene om Generalavtalen for handel med tjenester i WTO,

men også WTO-forhandlingene om landbruk, er svært viktige for Norge. Komiteen viser til at en rekke interesser berøres av disse forhandlingene, og resultatet vil kunne ha betydning for hvordan vi organiserer samfunnet her i Norge. I mandatet og retningslinjene for tjenesteforhandlingene er det også lagt inn klare krav om at man skal ta hensyn til og fremme utviklingslandenes, og særlig de fattigste landenes interesser i forhandlingene. Således vil også forhandlingene ha stor betydning for forholdet til utviklingslandene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, mener på denne bakgrunn at det så langt regelverket tillater det, bør tilstrebes størst mulig grad av åpenhet rundt disse forhandlingene. Flertallet er kjent med at Regjeringen har offentliggjort krav Norge har mottatt i de første fasene av GATS-forhandlingene. Når det gjelder de krav som er fremmet til de ulike land som Norge har levert anmodninger om liberalisering til, viser flertallet til brev til Arbeiderpartiets stortingsgruppe fra utenriksråden for utenriksministeren, datert 18. februar 2003, som inneholder en oversikt og orientering om Norges bilaterale forhandlingskrav og forslag i tjenesteforhandlingene i WTO.

Både når det gjelder GATS-forhandlingene som starter etter 31. mars 2003, men også når det gjelder de pågående WTO-forhandlinger om landbruk, mener komiteen at Regjeringen bør orientere Stortingets organer fortløpende om utviklingen av forhandlingene og at utenriksministeren i tillegg bør holde en åpen redegjørelse i løpet av vårsesjonen.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet har registrert at Regjeringen har offentliggjort et sammendrag av de krav Norge har mottatt i de første fasene av GATS-forhandlingene. Sammendraget redegjør for på hvilke tjenesteområder det er kommet krav, men ikke hvilke

konkrete krav som er kommet. For å kunne føre en meningsfull debatt ville det vært nyttig å vite hvilke krav som er kommet fra OECD-land og hvilke som er kommet fra utviklingsland.

Disse medlemmer viser til at i brev fra utenriksråden, om krav om anmodninger til liberalisering som Norge har stilt, kommer det ikke fram hvilke krav som er stilt til hvilke land, og det blir dermed vanskelig å føre en reell debatt om innholdet i kravene.

Disse medlemmer fremmer de forslagene som er gjengitt i Dokument nr. 8:48 (2002-2003).

KOMITEENS TILRÅDING

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument nr. 8:48 (2002-2003) - forslag fra stortingsrepresentantene Audun Bjørlo Lysbakken, Bjørn Jacobsen og Åslaug Haga om åpenhet rundt Norges posisjoner, og de krav Norge sender og mottar, i forbindelse med forhandlingene om Generalavtalen for handel med tjenester i WTO - vedlegges protokollen.

Oslo, i utenrikskomiteen, den 26. februar 2003

Thorbjørn Jagland
leder

Gunhild Øyangen
ordfører

Åslaug Haga
sekretær

Vedlegg 1**Brev fra utenrikskomiteen til Utenriksdepartementet v/statsråden, datert 14. februar 2003****Vedr. behandlingen av Dokument 8:48 (2002-2003)
- WTO-forhandlingene.**

Vedlagt oversendes anmodning fra Arbeiderpartiets gruppe knyttet til ovennevnte dokument, som nå er til behandling i komiteen.

Det bes om svar innen onsdag 19.ds.

Vedlegg 2**Brev fra Arbeiderpartiets stortingsgruppe til utenriksminister Jan Petersen, datert 14. februar 2003****Vedr. behandling av Dokument 8:48 (2002-2003)**

Utenrikskomiteen har for tiden til behandling Dokument nr. 8:48 (2002-2003) Forslag fra stortingsrepresentantene Audun Bjørlo Lysbakken, Bjørn Jacobsen og Åslaug Haga om åpenhet rundt Norges posisjoner, og de krav Norge sender og mottar, i forbindelse med

forhandlingene om Generalavtalen for handel med tjenester i WTO.

I forbindelse med behandlingen av denne saken ber Arbeiderpartiet om å få oversendt en liste over de bilaterale forhandlingsforslag Norge har fremmet overfor andre land, uten at dette spesifiseres på land, tilsvarende listen som tidligere er offentliggjort når det gjelder kravene som er stilt til Norge.

Vedlegg 3**Brev fra utenriksministeren v/utenriksråden, til Arbeiderpartiets stortingsgruppe, datert 18. februar 2003****Tjenesteforhandlingene i WTO - Norges bilaterale forhandlingsforslag**

Det vises til brev av 14. februar 2003 der det anmodes om liste over Norges bilaterale forhandlingsforslag i tjenesteforhandlingene i WTO.

Vedlagt følger en oversikt og orientering om Norges bilaterale forhandlingskrav og forslag i tjenesteforhandlingene i WTO.

Vedlegg 4**Tjenesteforhandlingene i WTO - Norges bilaterale forhandlingskrav**

Tjenesteforhandlingene er en viktig del av den pågående forhandlingsrunden. Tjenester utgjør nå over 60% av verdens bruttoprodukt og er den raskest voksende del av verdensøkonomien. For Norges del beløper tjenesteeksporten seg til ca. 165 milliarder kroner (Statistisk Sentralbyrå, 2001).

Norge har fremlagt bilaterale forslag og forhandlingskrav overfor 51 land i tjenesteforhandlingene i WTO. Norges hovedfokus i de bilaterale forhandlingene knytter seg til våre næringsinteresser på områdene skipsfart og maritime tjenester, energitjenester og telekommunikasjon, med sikte på å oppnå bedre markedsadgang, mer åpenhet og forutsigbarhet for norske bedrifter.

De mest omfattende kravene retter seg mot Norges viktigste markeder i industrialiserte land utenfor EØS-

området. Forslagene overfor utviklingsland er fremmet med invitasjon til kontakt og samarbeid innenfor de forhandlingsområder der norske bedrifter allerede er eller kan bli engasjert.

Handelen med tjenester ble første gang inkludert i det multilaterale handelssystemet gjennom Uruguay-runden. Avtalen om handelen med tjenester (GATS) medførte at medlemmene påtok seg forpliktelser i tråd med det som var gjeldende nasjonale reguleringer i første halvdel av 1990-årene. Disse forpliktelsene førte landene inn i sine nasjonale bindingslister. Bindingslistene føres av hvert land og beskriver de handelsforutsetninger som gjelder på den enkelte sektor. Bindingslistene gir forutsigelighet for handelen med tjenester, ved at landene ikke kan tilby dårligere vilkår enn de har fastsatt i sine bindingslister. Siden 1990-årene har

svært mange land foretatt endringer i nasjonalt regelverk, slik at de nasjonale regelverkene er mer liberalisert enn deres forpliktelser i GATS.

Utgangspunktet for de pågående tjenesteforhandlingene er at avtalen om handel med tjenester (GATS), forpliktet landene til å starte nye forhandlinger om ytterligere handelsliberalisering fra januar 2000. Det er imidlertid under enhver omstendighet slik at medlemmene selv bestemmer hvilke forpliktelser de vil påta seg.

På WTOs ministerkonferanse i Doha i november 2001 ble tidsrammene for de videre tjenesteforhandlingene fastlagt: Fristen for fremleggelse av *bilaterale krav og forslag* var satt til 30. juni 2002, og fristen for å fremsette de *innledende forhandlingstilbud* som svar på kravene ble satt til 31. mars 2003.

Den første fasen av tjenesteforhandlingene fram til utløpet av juni 2001 var basert på drøftelser av plenumsforslag fra medlemmene. Det er fremlagt ca. 150 plenumsforslag som er gjennomgått og drøftet i Tjenesterådet i WTO. Det norske plenumsforslaget (fremlagt 21. mars 2001) dekker seks hovedområder: skipsfart, energitjenester, teletjenester, yrkes- og forretnings tjenester, finans, forsikring og luftfart.

Norges bilaterale forhandlingsforslag og krav i tjenesteforhandlingene

Norge har fremlagt innledende bilaterale krav og forslag overfor 51 land: Angola, Argentina, Australia, Bahrain, Bangladesh, Brasil, Brunei, Bulgaria, Canada, Chile, Kina, Colombia, Elfenbenskysten, Cuba, Ecuador, Egypt, Gabon, Hong Kong, India, Indonesia, Israel, Japan, Kenya, Korea, Kuwait, Kirgisistan, Malaysia, Mexico Marokko, New Zealand, Nigeria, Oman, Pakistan, Panama, Paraguay, Peru, Filippinene, Qatar, Romania, Singapore, Sør-Afrika, Sveits, Taiwan, Thailand, Trinidad and Tobago, Tunisia, Tyrkia, Forente Arabiske Emirater, USA, Uruguay og Venezuela.

Hovedvekten i de norske kravene knytter seg til tre norske tjenesteområder: maritime tjenester, energirelaterte tjenester og telekom, i tråd med det norske plenumsforslaget fra mars 2001. De norske krav og forslag er basert på innspill fra en rekke departementer. Mer enn 30 interesseorganisasjoner fra næringslivet og arbeidstakerorganisasjoner ble også tatt med på råd i forberedelsen av kravene.

Ved utarbeidelsen av kravene og forslagene er følgende vurderinger lagt til grunn:

- Likebehandling og best mulig markedsadgang for norske tjenesteeksportører innenfor en tidshorisont fra 2005 og fremover. Derfor er ikke bare nåværende, men også fremtidige markedsmuligheter viktige.
- De industrialiserte land representerer hovedmarkedene. De strategisk og økonomisk viktigste forslag fra norsk side sikter derfor mot disse landene.
- Utviklingslandenes reelle deltakelse i det multilaterale handelssystemet skal søkes forbedret. Forslagene overfor fattige land fremsettes derfor med invitasjon til kontakt og samarbeid innenfor de forhandlingsområder som foreslås.

Forhandlingsmål for skipsfart og maritime tjenester

Norsk eksport av maritime transporttjenester beløp seg i 2001 til over 82 milliarder kroner. Norske rederier kontrollerer verdens tredje største skipsflåte og representerer Norges største tjenesteeksportnæring. Skipsfart er derfor et sentralt forhandlingsområde for Norge i tjenesteforhandlingene i WTO.

I prinsippet er skipsfart dekket av GATS-avtalens generelle bestemmelser. Det sentrale bestevilkårsprinsippet, som sikrer likebehandling av alle WTO-land, er imidlertid suspendert for skipsfartsektoren. Bestevilkårsprinsippet gjelder således ikke for alle WTO-land, slik som for alle andre sektorer, men bare mellom de land som har skrevet inn forpliktelser på skipsfartsområdet i sine nasjonale bindingslister. Dette medfører at GATS avtalen i praksis er av liten betydning for skipsfartssektoren selv om 36 land, inkludert Norge, har tatt forpliktelser.

I forbindelse med Uruguay-runden og de påfølgende skipsfartsforhandlingene i WTO ble det lagt til rette for å klassifisere skipsfart i henhold til en egen modell ("Model Schedule"), som sikrer et rederi adgang til å selge alle tjenester vedrørende internasjonal transport (last og passasjerer) og tilknyttede tjenester (lastehåndtering, lagring, tollbehandling, containerhåndtering, agenturtjenester og videreforsendelse) samt å få tilgang til og bruk av havnetjenester (los, taubåter, forsyninger, avfallshåndtering, navigasjonshjelpemidler, havnekaptein-tjenester, nødreparasjon, oppankring og kaiplass). Kystfart er ikke en del av Model Schedule. Norges forpliktelser for skipsfart og maritime tjenester i GATS er basert på systemet i "Model Schedule".

På skipsfartsområdet har Norge fremmet krav til 38 land. Hovedmålet er å sikre fri adgang for den norske handelsflåten til våre viktigste markeder. Dette søkes oppnådd bant annet ved at likebehandlings- og bestevilkårsprinsippet skal gjelde fullt ut for skipsfarts-tjeneste slik tilfellet er for andre tjenestesektorer. Norge ønsker at flest mulig land skriver inn forpliktelser for skipsfartssektoren i sine bindingslister, samtidig som unntakene fra bestevilkårsprinsippet begrenses. Dette vil gi mer forutsigbare og likeverdige markedsvilkår for norsk skipsfart.

Konkret foreslås at andre WTO-medlemmer skriver inn forpliktelser på skipsfartsområdet i sine bindingslister basert på "Model Schedule", fordi denne modellen etter vår oppfatning sikrer en mest mulig effektiv sjøtransport. Ettersom Norge allerede har tatt forpliktelser for skipsfart og maritime tjenester basert på "Model Schedule", innebærer disse kravene at landene skal ta slike forpliktelser som Norge allerede har påtatt seg.

Enkelte tjenester innenfor dør-til-dør transport (multimodal transportkjede) er ikke inkludert i "Model Schedule". Norge har derfor overfor enkelte land også tatt med veitransport og videreforsendelse og henting av tomme containere innenriks (kabotasje). Veitransportkravet gjelder bare retten til å etablere lokalt selskap.

Norge samarbeider aktivt med en rekke land, både skipsfartsland og avskiperland, med felles interesser på skipsfartsområdet, som Australia, EU, Hong Kong, Japan, Korea, Kina og Singapore. Alle disse går nå inn for omfattende forpliktelser på skipsfartsområdet.

Forhandlingsmål for energitjenester

Mer enn 80 norske bedrifter konkurrerer på verdensmarkedet innenfor olje- og gassvirksomhet, som totalt eksporterte for ca. 34 milliarder kroner (varer og tjenester til sammen) i 2001 (kilde: INTSOK, 2001). Flere norske bedrifter leverer også energitjenester som ikke er direkte knyttet til olje- og gassektoren, for eksempel innenfor energiplanlegging, elektrifisering, energirådgivning, vannressursforvaltning, transporttelematikk, sedimentteknologi, miljøkonsekvensanalyser, salg og omsetning av elektrisitet etc.

I GATS forhandles bare om adgangen til å levere tjenester. *Utvinning og produksjon av energi (elektrisitet, olje og gass) faller utenfor GATS' virkeområde.*

Norges mål er å sikre norske interesser bedre markedsadgang og likebehandling på verdensmarkedet. Norge har fremlagt forhandlingskrav og forslag til 29 land, der vi særlig har prioritert bedre handelsvilkår for norske bedrifter innenfor internasjonal olje- og gassvirksomhet, herunder den norske offshore-industrien. Norges krav går ut på at landene påtar seg forpliktelser om markedsadgang og likebehandling for tjenester i tilknytning til olje, gass og elektrisitet, og både opp- og nedstrømsaktiviteter, for eksempel leting, boring, design, bygging, tjenester knyttet til utvinning, rørledningstransport, salg og markedsføring osv.

Norge samarbeider nært med andre land som har markert interesser på energiområdet, slik som Canada, Chile, Cuba, EU, Japan, USA og Venezuela.

Forhandlingsmål for teletjenester

Forhandlinger om liberalisering av teletjenester i WTO har skjedd i flere trinn og ble avsluttet i 1997 og resulterte i Den Fjerde Protokoll til GATS. Avtalen trådte i kraft 5. februar 1998 og inneholder forpliktelser både hva gjelder verdiøkende teletjenester ("Value-Added Services") og grunnleggende teletjenester ("Basic Telecommunication Services").

Med verdiøkende teletjenester menes tilpassede tjenester som benytter ren telekommunikasjon som underlag, mens med grunnleggende teletjenester menes retten til å anlegge, drive og eie infrastruktur, samt å tilby taletelefoni. Skillet mellom verdiøkende teletjenester og grunnleggende teletjenester er vanskelig å trekke nøyaktig og har i dag liten praktisk eller rettslig betydning. I all hovedsak dreier de pågående forhandlinger seg om de såkalte grunnleggende teletjenester, da de fleste medlemmer allerede har tatt forpliktelser for verdiøkende teletjenester.

I tillegg til fjerde protokoll har flere land sluttet seg til det såkalte "Reference Paper on Regulatory Principles". Dette er et sett av sentrale bestemmelser som har til formål å sikre konkurranse. Eksempelvis gir referansedokumentet bestemmelser om samtrafikk,

uavhengig tilsynsmyndighet, tilgang til frekvenser og numre, transparente konsesjonsprosedyrer etc.

Norske teleselskaper leverer teletjenester internasjonalt og har etablert virksomhet i flere land. Norske selskaper har investert betydelige verdier i selskaper i utlandet. I lys av Norges kommersielle interesser på området og det forhold at Norge allerede har sluttet seg til alle avtalene og tatt omfattende forpliktelser for teletjenester i WTO, har Norge utelukkende offensive interesser mht. teletjenester.

Norge har sluttet seg til alle avtaler for teletjenester i WTO. Det er fremlagt norske forhandlingskrav og forslag for teletjenester til 27 land. Norges målsetting for forhandlingene om teletjenester i WTO, er å få flest mulig land til å ta fulle forpliktelser på teleområdet, dvs. fjerne alle eventuelle restriksjoner som spesifikt måtte knytte seg til telesektoren. Videre ønsker man fra norsk side at landene slutter seg til det såkalte "Reference Paper on Regulatory Principles", ettersom det bidrar til mer rettferdig konkurranse om adgangen til telenettverk, frekvenser ol.

Norge samarbeider aktivt med en rekke land med felles interesser i teleforhandlingene, blant annet USA, EU, Canada, Chile, Japan, Sveits, Thailand og Singapore. Alle disse går inn for omfattende forpliktelser for teletjenester.

Forhandlingsmål for forretningstjenester

"Forretningstjenester" omfatter en lang rekke yrkeskategorier og tjenester, hvorav noen er knyttet til spesifikke profesjoner eller frie yrker (for eksempel ingeniører, revisorer, arkitekter etc), mens andre er knyttet til tjenestetyper (Edb-tjenester, utleie- og leasingtjenester, eiendomsmeglingstjenester etc.). Dette representerer i betydelig grad små- og mellomstore selskaper som vil ha særlige fordeler av å oppnå større åpenhet og mer likeverdige konkurranseforhold på andre lands markeder. Norge ønsker at krav om lokalt bosted og statsborgerskap fjernes, videre at landene skriver inn de begrensninger som de anvender i sine nasjonale bindingslister for å skape større forutsigelighet for norske bedrifter der. Eksportverdien av norske yrkes- og forretningstjenester beløp seg i 2001 til ca. 32 milliarder kroner. Norge har allerede påtatt seg fulle forpliktelser, dvs. ikke innskrevet spesifikke begrensninger, på de fleste tjenestesektorer innen "yrkes- og forretningstjenester". Norge krever tilsvarende forpliktelser fra andre land. I tillegg krever Norge økte forpliktelser på enkelte områder der Norge i dag ikke har forpliktelser, men som Norge vurderer å tilby forpliktelser på i løpet av forhandlingsrunden.

De norske kravene knytter seg i hovedsak til ingeniørtjenester og ingeniørrelatert virksomhet, for eksempel teknisk testing og analyse, teknisk og vitenskapelig rådgivning osv. Norge har betydelige næringsinteresser på disse områdene. Eksportverdien av norske arkitekt- og ingeniørtjenester var i 2001 på over 8 milliarder kroner. Flere norske bedrifter har utviklet spisskompetanse på disse områdene, særlig i tilknytning til norsk olje- og gassindustri og skipsfart.

Det er fremmet norske forhandlingskrav og forslag overfor 41 land på dette området. Siktemålet for de norske forhandlingskravene er å fjerne handelsbarrierer, som bostedskrav og nasjonalitetskrav, og sikre likebehandling for norske bedrifter i verdensmarkedene.

Forhandlingsmål for finans- og forsikringstjenester

Norske sjøforsikringsselskaper har ca. 15% andel av verdens sjøforsikringspremier. Ønske om økte forpliktelser i forhold til sjøforsikring er derfor et prioritert område for Norge under forhandlingene. Retten til å levere sjøforsikring på tvers av landegrensene er sentral for sjøassurandørernes virksomhet, ettersom en stor andel av skipstrafikken går mellom land.

Det er også betydelige norske næringslivsinteresser innenfor energiforsikring, herunder forsikring av olje og gassinntallasjoner, gassrørledninger, elektrisitetsnettverk, LNG-anlegg osv. Energiforsikring regnes som et eget felt med høy risiko og stort skadepotensiale, hvor behovet for risikospredning er stort.

Det er fremmet norske forhandlingskrav og forslag overfor 36 land. Hovedfokus fra norsk side er å sikre norske selskaper adgang til å levere forsikringstjenester på tvers av landegrensene innen noen nærmere angitte områder som sjøforsikring, energiforsikring, og forsikring av næringsvirksomhet som involverer store verdier. Norge anmoder også i sine forhandlingskrav og forslag om at landene vurderer å påta seg forpliktelser innen forsikring for andre forretningsområder som involverer store verdier og risiki. De norske kravene på forsikringsområdet er supplert med tilknyttede tjenester som gjenforsikring, aktuarvirksomhet og risikovurderingstjenester.

Forhandlingsmål for luftfart

I de norske forhandlingskravene og forslagene på luftfartsområdet anmodes landene for det første å utvide sine forpliktelser til alle de områdene som omfattes av dagens GATS-regler for luftfartstjenester (reparasjon av luftfartøy og vedlikeholdstjenester, salg og markedsføring av luftfartstjenester og datubaserte reservasjonstjenester), samt at landene slutter opp om en utvidelse av anvendelsesområdet for GATS i forhold til luftfartstjenester. Den foreslåtte utvidelsen gjelder visse bakketjenester som "ground handling" og flyplassadministrasjon. Norske forslag på luftfartsområdet er koordinert med EU.

Det er fremmet norske forhandlingskrav og forslag overfor 25 land om at andre land påtar seg samme forpliktelser som Norge. Videre at landene slutter seg til utvidelse av anvendelsesområdet for GATS i forhold til luftfartstjenester til å omfatte visse bakketjenester som "ground handling" og flyplassadministrasjon.

Forhandlingsmål for utdanningstjenester

Allerede i dag utgjør verdensmarkedet for utdanningstjenester, som i praksis omfatter universitets- og høyskolenivå og yrkesutdanning, mer enn 30 milliarder U.S. dollars. De største eksportland av utdanningstjenester er USA, Storbritannia, Frankrike og Australia.

Siden GATS-avtalen ble inngått har det skjedd en betydelig utvikling i retning av økt internasjonal handel og flere private tilbydere. Det fremvoksende verdensmarked for kommersielt baserte utdanningstjenester har bidratt til å øke interessen for sektoren i forhandlingssammenheng. Det er videre klart at de segmenter som er interessante i forhandlingssammenheng knytter seg til høyere utdanning og voksenopplæring.

Norge har allerede påtatt seg forpliktelser innenfor utdanningstjenester i WTO. Norges forpliktelser gjelder alle utdanningsnivåer og både for utdanning som leder til offentlig godkjente eksamener og for utdanning som ikke fører til offentlig godkjente eksamener.

Det er identifisert offensive norske interesser innen internettbasert opplæring og voksenopplæring, og noen norske institusjoner er allerede etablert i utlandet. En nærmere analyse av andre lands forpliktelser viser at flere av de viktigste eksportland selv har relativt få forpliktelser som sikrer likebehandling for andre lands tilbydere.

Av hensyn til den vekt som Norge legger på internasjonalt samarbeid om kvalitative sider ved utdannings tilbudene, søker Norge samarbeid med likesinnede utviklingsland og industriland for å bidra til at liberalisering av utdanningstjenester sees i sammenheng med arbeidet for bedre kvalitet i det internasjonale utdanningstilbudet, slik dette blant annet kommer til uttrykk i Unesco's arbeid og i andre fora.

Det er fremlagt norske forhandlingskrav og forslag på utdanningssektoren overfor 17 land. Kravene og forslagene knytter seg til høyere utdanning og voksenopplæring. I Norges krav og forslag tas det til orde for at landene fører inn i sine forpliktelser at de vil ivareta hensynet til kvalitet, åpenhet og studentinteresser. Norge har nevnt Unesco's konvensjoner som eksempler på internasjonale avtaler som landene kan forplikte seg til å følge.

Forhandlingsmål for miljøtjenester

Verdensmarkedet for miljøtjenester har vokst betydelig siden Uruguay-runden (i dag ca. 280 milliarder US dollar), og forventes fordoblet innen 2010.

På Ministerkonferansen i Doha ble det enighet om at miljø skulle prioriteres i forhandlingene og at WTO-medlemmene skulle legge vekt på handelsliberalisering for miljøtjenester og miljøvarer. Hensikten er at forhandlingene skal bidra til miljøgevinst på verdensbasis.

I innledningen til de norske forhandlingskravene og forslagene er det slått fast at de ikke berører offentlig virksomhet, mao. at forslagene ikke skal forstås å innebære krav om privatisering av offentlig virksomheter eller av statlig eide bedrifter.

Miljøtjenester var en helt ny tjenestesektor under Uruguay-runden. Forhandlerne begrenset seg derfor til å behandle de enkleste former for miljøtjenester, med særlig vekt på kloakk- og avfallshåndtering. De forslag som nå er fremmet fra mange land søker å reflektere den tekniske og kommersielle utvikling som har funnet sted etter Uruguay-runden.

Norge har fremmet krav og forslag overfor 44 land på denne sektoren. Disse sikter mot å sikre norske eksportører av miljøtjenester bedre markedsadgang og likebehandling. Dette kan bidra positivt til spredning av miljøteknologi, økt innovasjon og rimeligere miljøteknolog og dermed føre til miljøgevinster.

Midlertidige arbeidstillatelser for konsernansatte

Norske bedrifter som etablerer seg i utlandet har behov for å kunne bruke egne ansatte i sine lokale kontorer der i en overgangsperiode. Selskapene har behov for å kunne nyttiggjøre seg ansattes arbeidserfaring fleksibelt innenfor hele konsernet. Dette er særlig viktig for selskaper der de ansatte har spesialkompetanse. Ansattes kunnskaper om konsernets forretningsområder kan også være viktig for å komme raskt i gang i nye markeder. Norge har allerede tatt forpliktelser i GATS for midlertidige arbeidstillatelser for konsernansatte.

Lokale restriksjoner for arbeidstillatelser, møter flere norske selskaper i utlandet. Fra norsk side har man derfor anmodet en rekke land om å gjøre det lettere for

ansatte som flytter innen samme konsern å få en tidsavgrenset eller midlertidig arbeidstillatelse.

De norske forslagene er generelle og har til formål å bringe behovet for konsernansatte inn i forhandlingene om midlertidige arbeidstillatelser i GATS.

Arbeidet videre

I denne fase av forhandlingene finner det sted et stort antall konsultasjoner med de land som Norge har fremmet krav og forslag overfor, og som har fremmet krav overfor Norge. Disse konsultasjonene danner i sin tur grunnlaget for de første tilbud fra Norge og de øvrige WTO-medlemslandene om revisjon av de nåværende forpliktelser under tjenesteavtalen. Norges innledende tilbud skal fremlegges innen 31. mars 2003. Deretter fortsetter bilaterale forhandlinger om nye innrømmelser av forbedrede handelsvilkår. Medlemslandenes endelige reviderte tilbud vil utgjøre landenes nye forpliktelser i WTO. Dette vil være klart først mot slutten av forhandlingsrunden. Forhandlingsrunden forutsettes avsluttet innen 1. januar 2005.

